

Ключевые слова: трудовая подготовка, трудовое профильное обучение, профессиональное самоопределение учеников.

Romanchuk A. I. Organization labour profile teaching of senior pupils at general school of Ukraine in 70-80 of XX of item.

The article deals with the organization conditions of Profile Labour Education in the country schools and gives the attention to the peculiarities of its content in 1970–80-th of XX century. The Labour Education theory and practice are analysed for this period. The students industrial subdivision as one of the most effective form of Profile Education in Hight School is examined.

Keywords: labour profile education, labour training, the professional self-determination of personality.

Савенко І. В.

**Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка**

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕГРАТИВНОГО ПІДХОДУ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “МАТЕРІАЛОЗНАВСТВО ВИРОБІВ З ДЕРЕВИНИ”

У статті аналізується актуальність і доцільність проблеми застосування інтегративного підходу до вивчення матеріалознавства виборів із деревини та гуманітарних дисциплінах у ВНЗ педагогічного спрямування.

Ключові слова: майбутні спеціалісти, матеріалознавство, інтегративні зв'язки, навчальна дисципліна.

Розвиток сучасних технологій виробництва ставить перед освітою у XXI столітті вимоги щодо якісно нового рівня підготовки кваліфікованих фахівців. У Концепції розвитку професійно-технічної освіти в Україні зазначено, що нові завдання, які постали перед професійним навчанням і вихованням, спонукають до суттєвих змін як в обґрунтуванні та виборі складових (цілей, змісту, методів, форм і підходів), так і в його організації, а також орієнтують на особистісний підхід у підготовці майбутніх спеціалістів [3]. Реалізація визначених завдань потребує розробки методологічних і теоретичних засад інтеграції змісту, загальноосвітнього та спеціального компонентів професійного навчання майбутніх фахівців.

У педагогічних дослідженнях інтеграцію розглядають як ефективний засіб формування в студентів узагальненої системи знань і вмінь. Фрагментарність у змісті професійної освіти зумовлена, з одного боку, неготовністю викладачів до реалізації сучасних підходів у навчанні та недостатнім рівнем їх підготовки, а з іншого – недостатнім рівнем дослідженості проблеми взаємозв'язків між загальноосвітніми та спеціальними дисциплінами у педагогіці професійної освіти.

Рівень професійної компетентності майбутнього спеціаліста нині визначається підходами до формування знань майбутніх фахівців викладачами, що забезпечують вивчення дисциплін циклів гуманітарної, математичної та природничо-наукової підготовки, а також професійної науково-предметної підготовки. Так, процес засвоєння знань із матеріалознавства, які є професійно значущими для фахівців деревообробного профілю, є досить складним через значне інформаційне навантаження і, водночас, позбавлений емоційності у сприйнятті навчального матеріалу [5]. Важливою умовою підвищення рівня засвоєння знань студентами, що навчаються за спеціальністю “Технологія обробки дерева та меблевого виробництва” є як розуміння специфіки змісту технічних дисциплін, так і запровадження оновленого підходу до викладання матеріалознавства. Таким чином, якість

підготовки майбутніх фахівців пов'язана із здатністю сприймати навчальний матеріал і водночас оволодівати культурними та науковими надбаннями людства.

Аналіз вітчизняного й зарубіжного досвіду вивчення матеріалознавства засвідчує, що в останні роки цій проблемі приділялася значна увага, зокрема в таких напрямках, як: інтеграція знань учнів із природничих і загальнотехнічних дисциплін (В. С. Абрамчук, І. В. Ворожейкіна, М. В. Мельник, О. С. Туржанська); методичні аспекти вивчення загальнотехнічних дисциплін (Ю. С. Тюнников, В. В. Шапкін); організація процесу навчання (П. Р. Атутов, В. О. Скакун, В. К. Сидоренко); психолого-педагогічні основи формування загальнотехнічних понять (М.К. Андреева, І.В. Яковлева). У дисертаційних дослідженнях розглядаються проблеми, пов'язані з використанням інтеграції у вивченні загальнотехнічних дисциплін (Й. М. Гушулей, М. І. Лазарев, Н. Б. Андреева), природничих і спеціальних дисциплін (Д. І. Коломієць, І. М. Козловська, Я. М. Собко), виробничого навчання та організаційно-управлінської діяльності у професійно-технічних навчальних закладах (О. В. Бойчук, Б. Т. Камінський, О. О. Стечкевич, Т. Д. Якимович), а також висвітлюється зарубіжний досвід гуманітаризації професійної освіти (Н. В. Абашкіна, С. М. Романова, Л. П. Пуховська).

Як свідчить аналіз практики застосування інтегративних зв'язків, у вивченні дисциплін професійної та практичної підготовки недостатньо враховуються особистісні якості студентів, а в змісті дисциплін гуманітарної підготовки – особливості професійної складової [2; 4; 7]. Як наслідок, у процесі підготовки фахівця недостатньо реалізується професійне спрямування гуманітарних дисциплін і гуманітаризація спеціальних дисциплін.

Актуальність і доцільність проблеми застосування інтегративного підходу до вивчення матеріалознавства виробів з деревини та гуманітарних дисциплін у вищих навчальних закладах педагогічного спрямування зумовлена потребою подолати суперечності між: необхідністю забезпечення професійного й особистісного зростання кожного студента й уніфікованістю навчальних програм; потребою у формуванні інтегрованих знань та уявлень майбутніх фахівців про навколишній світ і роз'єднаністю у вивченні гуманітарних і спеціальних дисциплін; сухістю змісту матеріалознавства і необхідністю підсилення емоційності його сприйняття.

Це окреслює проблему теоретичного і методичного обґрунтування доцільності інтеграції знань із матеріалознавства виробів з деревини та гуманітарних дисциплін у вищому педагогічному навчальному закладі.

Набуття високої кваліфікації майбутніми фахівцями у галузі деревообробки пов'язане з поглибленням їх освіти на основі поєднання її технічної та гуманітарної складових. Реальне втілення такого взаємозв'язку можливе за умови врахування стану вивчення матеріалознавства виробів з деревини та гуманітарних дисциплін у вищому педагогічному навчальному закладі. У результаті аналізу педагогічних джерел виявлено, що: у ході навчально-виховного процесу формуються соціально важливі якості особистості майбутнього фахівця, які відповідають вимогам якості професійної підготовки фахівця (навчання і виховання, рівня освіченості); формуються інтегровані з різних дисциплін знання і вміння, які є основою професійної компетенції; формується професійний поняттєвий апарат вищого рівня узагальнення; реалізується наступність у навчанні; формується система відносин у професійній діяльності завдяки різним напрямкам виховання студентів в умовах гуманізації навчання на основі особистісно-орієнтованого підходу.

Єдність загальнокультурного, професійного, соціально-морального і духовного становлення особистості людини забезпечує культурологічна освіта, яка формується гуманітарними дисциплінами [2; 6]. При вивченні таких дисциплін, на нашу думку, недостатньо враховується принцип професійної спрямованості. Адже якщо і існує інтеграція знань, то вона відбувається лише в межах споріднених дисциплін.

Теоретичний аналіз стану вивчення різноциклових предметів, зокрема матеріалознавства виробів з деревини та гуманітарних дисциплін, дав змогу виявити основний шлях їх взаємного проникнення, тобто виділення у матеріалознавстві компонента гуманітарного спрямування, який повинен мати зв'язок із компонентом професійного спрямування в гуманітарних дисциплінах. Досягти цього можна за допомогою інтегративного підходу до вивчення означених дисциплін шляхом внутрішньої гуманітаризації матеріалознавства виробів з деревини, яка базуватиметься на взаємодії понять і образів із використанням наукового і художнього способів освоєння дійсності.

Провідна ідея використання інтегративного підходу до вивчення різноциклових дисциплін полягає у створенні передумов формування образного мислення шляхом інтеграції наукових понять та їх образів, що відбувається за допомогою психологічних процесів і субмеханізмів інтеграції. Під час поетапного формування понять важливою є фаза збагачення, на якій за допомогою таких субмеханізмів, як асоціації, аналогії та метафори, відбувається інтеграція різнорідних знань [7]. Використання гуманітарних знань під час вивчення матеріалознавства виробів з деревини сприяє створенню позитивного емоційного поля, завдяки чому підвищується ефективність засвоєння професійних знань. Вивчення матеріалознавства та гуманітарних дисциплін здійснюється на основі принципів єдності та поліморфізму знань.

Інтегративний підхід до вивчення матеріалознавства виробів з деревини та гуманітарних дисциплін відображає процесуальний аспект і залежить від ряду чинників, вплив яких враховувався нами на кожній стадії побудови навчально-виховного процесу.

На першій стадії нами досліджувався вплив на навчально-виховний процес таких вхідних чинників, як освітня парадигма, умови навчання, навчальні програми, рівень базових знань студентів, їх вихованості, розвиненості світогляду, професійної мотивації, рівень соціально-економічного розвитку суспільства і деревообробної галузі тощо. На другій здійснювався розгляд елементів моделі та встановлення відносин між ними. На третій стадії розроблялася сама функціональна модель інтегративного підходу до вивчення матеріалознавства виробів з деревини та гуманітарних дисциплін.

Структура інтегративного підходу до вивчення різноциклових дисциплін характеризується такими параметрами: змінними – знання та вміння, особистісні якості студентів як функції внутрішніх параметрів системи; внутрішніми – зміст дисциплін (матеріалознавства виробів з деревини та гуманітарних дисциплін), механізми інтеграції, форми організації навчання, методи і засоби навчання; зовнішніми – суспільство, виробництво й умови навчання; вихідними – особистісні якості, особистісний досвід і професійна компетентність студентів.

Основною метою інтегративного підходу до вивчення матеріалознавства виробів з деревини є засвоєння учнями оптимальних матеріалознавчих знань і вмінь, які мають сприяти формуванню цілісного погляду на наукову картину світу, розвиток культури, духовності, технічного і технологічного мислення тощо.

Таким чином, основою для застосування інтегративного підходу до вивчення матеріалознавства виробів з деревини та гуманітарних дисциплін є методологічні та психолого-педагогічні передумови, а саме: взаємодія принципів єдності та поліморфізму знання що сприяє переосмисленню предметних меж між точними і гуманітарними науками; відбір змісту навчального матеріалу з матеріалознавства та гуманітарних дисциплін що здійснюється на основі загальних дидактичних принципів (інтеграції, гуманітаризації, естетизації, доцільності, особистісно-орієнтованого підходу); інтегративний підхід до вивчення матеріалознавства і гуманітарних дисциплін що здійснюється з урахуванням рівня і субмеханізмів інтеграції, особистісно-орієнтованого підходу до відбору змісту навчального матеріалу й організації навчального процесу; психологічні – залучення до матеріалознавства елементів гуманітарних дисциплін, що впливають на емоційну сферу майбутнього фахівця, його ціннісно-сміслові особистісні інтереси і професійну мотивацію; створення позитивного

емоційного поля навчальної діяльності, суб'єктами якої є студент і викладач; усвідомлення того факту, що для розуміння інформації важливим є її зміст, а не форма; вміння переводити образ у поняття і навпаки; врахування викладачем індивідуальних особливостей студента, ступеня зміни в нього зовнішньої навчальної та професійної мотивації у внутрішню; педагогічні – розвиток образного мислення; внутрішня готовність до вивчення матеріалознавства виробів з деревини з використанням інтегративного підходу; готовність викладача до впровадження інтегративного підходу; варіативний вибір викладачем змісту та форми викладу навчальної інформації; використання інноваційних методів і ефективних форм організації навчання; широке використання контексту проблем; збільшення кількості завдань відкритого типу; використання методів, властивих гуманітарним дисциплінам тощо.

Отже, реалізація інтегративного підходу має здійснюватися через аудиторну та позааудиторну діяльність студентів, що відображена у змісті навчального матеріалу аудиторних занять, позааудиторних заходів і завдань, виборі форм та методів навчання. У методиці вивчення матеріалознавства виробів з деревини на основі інтеграції з гуманітарними дисциплінами домінуючими є методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності майбутніх фахівців. Вони мають доповнюватися і збагачуватися елементами інших методів залежно від характеру навчального матеріалу.

Враховуючи складність і багатогранність проблеми формування знань і вмінь із матеріалознавства виробів з деревини у контексті сучасних підходів до навчання, подальшого опрацювання заслуговують такі напрями: розвиток теоретико-методологічних і методичних засад вивчення різноциклових дисциплін на основі інтегративного підходу, готовність викладачів до творчого розв'язання сучасних завдань навчання та виховання студентів, теоретичне обґрунтування і створення дидактичних комплексів для інших дисциплін тощо.

В користана література:

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / Гончаренко С. У. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
2. Зеер Э. Ф. Личностно ориентированное профессиональное образование: теоретико-методологический аспект / Зеер Э. Ф. – Екатеринбург : Изд-во Урал. гос. проф.-пед. Ун-та, 2001. – 224 с.
3. Концепція розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні // Освіта України. – 7-14 липня. – 2004. – С. 2-3.
4. Педагогічна книга майстра виробничого навчання : навч. посібник / [Н. Г. Ничкало, В. О. Зайчук, Н. М. Розенберг та ін.] ; за ред. Н. Г. Ничкало. – К. : Вища школа, 1992. – 334 с.
5. Сліпчишин Л. В. Дидактичні принципи вивчення матеріалознавства у контексті особистісно орієнтованого підходу / Л.В. Сліпчишин // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. – У 3-х вип. – Київ-Вінниця : ДОВ Вінниця, 2003. – Вип. 3. – С. 242–248.
6. Сліпчишин Л. В. Роль образного мислення у вивченні матеріалознавства / Л. В. Сліпчишин // Вісник Львівського ун-ту. – Серія педагогічна. – 2002. – Вип. 16. – Ч. 2. – С. 68-77.
7. Смирнов И. П. Новые принципы организации начального профессионального образования / Смирнов И. П., Поляков В. А., Ткаченко Е. В. – М. : ООО “Аспект”, 2004. – 32 с.
8. Соколова Е. Н. Материаловедение. Методика преподавания. / Е. Н. Соколова. – М. : Academia, 2010. – 96 с.

Савенко Игорь. Особенности применения интегративного подхода в процессе изучения учебной дисциплины “материаловедение изделий из древесины”.

В статье анализируется актуальность и целесообразность проблемы применения интегративного подхода к изучению материаловедения выборов из древесины и гуманитарных дисциплинах в ВУЗЕ педагогического устремления.

Ключевые слова: *будущие специалисты, материаловедение, интегративные связи, учебная дисциплина.*

Savenko I. Features of application of integrative approach in the process of study of educational discipline "material conduct of wares from wood".

In the article actuality and expediency of problem of application of the integrative going is analysed near the study of material conduct of elections from wood and humanitarian disciplines in institute of higher of pedagogical aspiration.

Keywords: future specialists, матеріалознавство, integrative connections, educational discipline.

*Севастюк М. С.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова*

СТАНОВЛЕННЯ СУБ'ЄКТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК ФАКТОРУ ФОРМУВАННЯ ЙОГО ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

У статті досліджуються механізми та педагогічні умови становлення суб'єктності студента та її вплив на формування професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи.

Ключові слова: суб'єкт, суб'єктність, суб'єктна позиція, професійна компетенція та компетентність.

Постановка проблеми. Утвердження гуманістичної парадигми, модернізація системи освіти, оптимізація навчально-виховного процесу вимагають від вчителя ґрунтовної психолого-педагогічної підготовки, високого рівня загальної освіченості, спеціальних професійних знань та вмінь, що відповідають вимогам сьогодення та сучасним науковим досягненням. Фахівці, підготовлені у вищих педагогічних навчальних закладах України, повинні бути конкурентоздатними та конкурентоспроможними як на світовому, європейському, так і вітчизняному ринку праці.

Сучасна початкова школа зорієнтована на створення умов для отримання молодшими школярами такої освіти, яка б відповідала їх інтересам, розвивала їх природні здібності та пізнавальні інтереси. Це, в свою чергу, підвищує вимоги до рівня професійної підготовки вчителів початкової школи. Аналіз наукових публікацій, вивчення сучасного педагогічного процесу у початковій школі висвітлили протиріччя між вимогами до особистості і діяльності вчителя та якістю його професійної підготовки у вищому навчальному закладі, показником якої виступає фахова компетентність.

Аналіз наукових досліджень. За останні десятиріччя в Україні було проведено багато досліджень, у яких розглядаються загальнотеоретичні проблеми підготовки майбутніх учителів у ВНЗ (О. Абдулліна, І. Зязюн, О. Дубасенюк, Н. Кузьміна, О. Пехота, В. Сластьонін та інші). Особливості підготовки вчителів початкової школи вивчаються у дослідженнях В. Бондаря, О. Савченко, Л. Хомич, Л. Хоружої, І. Шапошнікової тощо. Компетентність у системі педагогічної освіти є предметом наукового дослідження І. Беха, І. Зимньої, Н. Кузьміної, А. Маркової, Л. Мітіної, В. Сластьоніна, А. Хуторського та інших науковців. Питання підготовки вчителів початкової школи на засадах компетентнісного підходу висвітлюються в працях Н. Бібік, В. Бондаря, О. Савченко, І. Шапошнікової та інших.

Аналіз наукових джерел засвідчує певні відмінності у розумінні сутності компетентнісного підходу в освіті, що зумовлено різними підходами до визначення змісту понять "компетенції" та "компетентностей".